

ИЗВЕШТАЈ

О РАДУ НАРОДНОГ МУЗЕЈА У ЧАЧКУ ЗА 1972. ГОДИНУ

Програм рада за 1972. годину имао је обележје прославе 20. годишњице оснивања Народног музеја. Поред програма у области стручног рада, планиране су посебне акције које су требало да обележе овај значајан јубилеј. Планирана академија поводом прославе није могла бити одржана због тога што је, непредвиђено, Музеј морао бити затворен како би се предузели конзерваторски радови на згради Конака Јована Обреновића. Због тога је Савет донео одлуку да се прослава одржи у 1973. години у оквиру обележавања 20. годишњице отварања Музеја.

Анализирајући предвиђени програм рада, може се констатовати да је он углавном испуњен, изузимајући акције за које Заједница културе у Чачку није обезбедила средства. Од значајних програмом предвиђених акција није обављено археолошко ископавање хумки на локалитету „Гушавац“ у Мрчајевцима, нису настављени даљи радови на реализацији Етно-парка, нити је припремљена изложба СТАРИ ЧАЧАК и ЧАЧАНСКИ ПРОЛЕТЕРИ. Планирано комплетно преуређење поставке одељења НОБ-е, за које је Заједница културе обезбедила средства, није реализовано због тога што су та

средства морала бити употребљена за конзерваторске радове на Конаку. Од акција које нису планиране а реализоване су, вредно је напоменути две значајне изложбе: ТИТО-ЖИВОТ И РАД и ЛИКОВНА СВЕДОЧАНСТВА СЛИКАРА ПАРТИЗАНА ХРВАТСКЕ.

Као и ранијих и протекле године кључни проблем у стручном раду представљало је стагнирање Етнографског одељења, што се наметало као озбиљан проблем у правилном развоју установе. Заједница културе је обезбедила средства за отварање овог радног места, али примљени етнолог по конкурсудобио је да се јави на дужност. Како касније није могао да се пронађе слободан етнолог, то је ово радно место остало упражњено. Сада су у току преговори са једним етнологом тако да ће се у првим месецима 1973. године решити овај акутни проблем.

Стручна служба Музеја у протеклој години посебну пажњу је посветила обради материјала и покретних споменика културе на терену. Археолошко одељење стручно је обрадило материјал ископавања у Мрчајевцима са локалитета „Гушавац“ и са римских терми у Чачку. Инвентарисан је материјал (215 предмета) са сондажних ископавања на локалитету Брег у Гучи, а сређена је фото-документација са ископавања хумки у Доњој Краварици. Уметничко одељење и Одељење заштите споменика културе је планом рада приоритет дало евидентирању и фотографисању покретних и непокретних споменика културе на терену. Формирана је фототека ових споменика и стручно обрађено 920 негатива и картона фотографија. Поред тога, прибављени су подаци за обраду 88 икона, међу којима су две иконе из XV века, 13 икона из XVII века, а остале су из краја XVIII и прве половине XIX века. Од ових икона издвојено је 20, које ће бити посебно обрађене за планирану изложбу ИКОНЕ ЗАПАДНЕ СРБИЈЕ у оквиру сарадње Заједнице музеја западне Србије.

Историјско одељење обрадило је 906 фотографија и исто толико негатива и картона фотографија. Обрађено је и хронолошки сређено 1485 негатива архивске грађе. Планирани рад на реинвентарисању постојећих фондова у збиркама није могао бити реализован због тога што је матична служба са закашњењем послала штампани инвентарски материјал.

Народни музеј је и протекле године наставио систематски рад на стручној обради терена на подручју Драгачева. Стручна екипа, састављена од археолога, историчара уметности, фотографа

и препаратора, обишла је: Зеоке, Граб, Рогачу, Живицу, Дљин, Бе-
раћ и део Лучана који прошлогодишњим рекогносцирањем није
био обрађен. Констатовано је 46 локалитета: један праисторијски
(површински остаци праисторијске керамике) један антички (Је-
личка градина), један римски (остаци римских тегула на Крушев-
љу, Нова колонија у Лучанима), један византијски (југозападна
падина Јеличке градине — уочавају се темељи раповизантијске ба-
зилике са баптистеријумом), тринаест средњовековних (црквине,
гробља, селишта, трагови старих рудокопа), девет локалитета из
периода турске власти (калдрмисани путеви, имена мањих потеса
који говоре о турском живљу: џамија, турска башча, бостаниште и
др.), једанаест сеоских гробља са гробним обележјима почев од
прве половине прошлог века и шест спомен — обележја из НОР-а.
Сви евидентирани локалитети са најосновнијим подацима обрађе-
ни су у музејској картотеци. После завршеног комплетног рекогнос-
цирања терена, приступиће се систематском истраживању сваког
евидентираног локалитета од стране стручњака.

Овогодишња ископавања на локалитету Бабињак у Дољој Кра-
варици део су систематских радова на истраживању хумки у Дра-
гачеву, предвиђеним средњорочним планом.

Бабињак захвата део косе, која чини границу између лучан-
ске и ариљске општине. На самој греди ове косе налазиле су се три
омање хумке, благо купастог облика (пречника од 12—15 м, висине
око 1 м). Све три су испитиване. На основу добијених резултата
може се закључити да је то једна мања бронзано доба некропола,
која припада комплексу драгачевских тумула. Две хумке су дале
значајне податке у вези култа сахрањивања. Обе су по типу потпуно
идентичне. У центру су имале масивну гробну конструкцију у об-
лику каменог сандука, без икаквих трагова покојника и гробних
прилога. То су празни гробови, тзв. конотафи, вероватно ратнички
гробови. У трећој хумци сахрањивање је вршено спаљивањем. От-
кривене су три гробне целине, три урне са спаљеним остацима по-
којника и два суда као прилог гробу. Према начину сахрањивања
и типолошким карактеристикама судова, хумка се датује у разви-
јено бронзано доба, око 1.400 године пре наше ере. Радови су тра-
јали 18 дана. У екипи су учествовали Милена Икодиновић, Душан-
ка Ранковић и Мишо Хуђеџ.

На локалитету Брег у Гучи извршено је пробно сондажно
ископавање неолитског насеља. Стратиграфски подаци и покретни
материјал су показали да је у питању једнослојно насеље — један

хоризонт кућа, винчанске културе (око 2.400 године пре нове ере). Центар насеља захватао је заравњен део платоа непосредно уз југоисточну падину. Већи део је уништен изградњом пута. На овом простору најмасивнији део културног слоја износио је 50—70 см, а јавља се на двадесетак сантиметара испод површине. Нађено је доста покретног материјала (фрагментовани судови, камене секире, неколико комада пластике, рибарски тегови), али није откривена ниједна основа куће. Непосредно уз профил пута било је доста кућног лепа, где је констатована једна повсћа јама за отпатке. То су сигурни докази о постојању куће, највероватније полуземунице.

На северозападном делу локалитета, ближе речици Драгачици, културни слој је незнатан (око 20 см дебљине) и садржи само керамичке отпатке. Међутим, на југоисточној страни падине откривени су дислоцирани остаци кућног лепа на површини од 3—4 м², дебљине око 25 см. Овакви подаци захтевају допунска пробна истраживања на овом делу локалитета. Пре свега да се утврде границе простирања и очуваност културног слоја. Радови су трајали 8 дана. Радове је водила Милена Икодиновић, археолог, уз помоћ Мише Хуђеца. Радила је пет радника, а у заравњивању учествовали су чланови Историјске секције ОШ „Богдан Капелан“ у Гучи.

Музеј је у прошлој години, археолошким ископавањем, откупом и поклонима обогатио своје фондове са преко 2.000 предмета, од којих су 234 археолошка предмета добијена сопдажним ископавањем неолитског насеља са локалитета Брег у Гучи и ископавањем хумки са локалитета Бабињак у Доњој Краварици. Ту је и 25 етнографских предмета, 12 уметничких предмета, 17 предмета из НОБ-е и око 1.500 архивских докумената и већи број фотографија из НОБ-е.

Стручна библиотека увећана је у протеклој години за 137 књига: 43 купљених, 76 је добијено разменом, а 18 су поклони. Вредно је, такође, напоменути да је извршено преинвентарисање целе стручне библиотеке Музеја.

Одељење заштите споменика културе у прошлој години извршило је значајне конзерваторске радове на Конаку господара Јована Обреновића и кући др Драгише Мишовића.

У протеклој години Заједница културе обезбедила је средства за изолацију влаге у згради Музеја — Конак господара Јована Обреновића из 1835. године. Међутим, током испитивачких радова показало се, да је Конак угрожен не само од влаге. Дотрајао му је и бондручни систем, а потпуно су иструлиле главне носеће греде. Ус-

лед тога су предвиђени радови на изолацији влаге прерасли у конзерваторско-рестаураторске захвате.

Израда елабората за конзервацију и делимичну рестаурацију Господар Јовановог конака поверена је архитекти конзерватору Радославу Прокићу, сараднику Завода за заштиту споменика културе у Крагујевцу, који је био и надзорни орган за овај објекат. Радови су, са прекидима, трајали од јуна до октобра 1973. године. Извршено је откопавање темеља и спроведена хоризонтална изолација влаге, замењене су дотрајале носеће греде и делови бондручног система армирано-бетонским гредама; изведена је делимична реконструкција грађевине и на основу постојећих елемената враћен старији изглед главне фасаде, степеништа, подрумског дела зграде и спуштени калдрмисан тротоар око зграде на првобитни ниво. Спољне фасаде су премалтерисане, а офарбани прозори и врата.

Одељење заштите је у својим годишњим плановима неколико пута истицало потребу хитних конзерваторско-заштитних захвата на кући др Драгише Мишовића у Чачку. Међутим, тек крајем протекле године од Скупштине општине у Чачку добијена су средства за обављање нужних конзерваторско-заштитних радова на овом објекту. Радови су трајали од краја октобра до краја новембра прошле године. Извршено је препокривање грађевине, постављање новог малтера на спољним фасадама и реконструкција свих првобитних украса изведених у њему, фарбање спољних фасада и измена свих прозора и врата који су били потпуно дотрајали.

Просветно-педагошки рад протеклих година имао је примарно место у програму рада установе. Ова делатност се одвијала преко тематских изложби у установи, покретних изложби по предузећима, школама и селима, посети музејима, предавања по школама и музејима и др. И поред учињених напора да просветно васпитни рад узме шире размере, морамо констатовати да нису постигнути запажени резултати. Изузев два предавања која су наши кустоси Милена Икотиновић и Душанка Ранковић одржали у Основној школи „Др Драгиша Мишовић“, друге школе нису показале интересовање за сарадњу на овом плану.

Настављајући сарадњу са Природњачким музејом у Београду, организована је изложба ЕВОЛУЦИЈА ОРГАНСКОГ СВЕТА КРОЗ ГЕОЛОШКЕ ПЕРИОДЕ. На изложби су приказани оригинални фосили, графички прилози, карте и други пратећи материјал који пружају податке о збивањима у току минулих геолошких времена. Изложени материјал, систематизован по геолошким периодима, пружа

жио је могућност посетиоцу да упозна историју развитка органског света од најстаријих времена до данас. Изложба је постављена у Дому културе и изазвала је велико интересовање ученика чачанских школа, а и осталих посетилаца.

После великог успеха, који је изложба имала у Београду и Будви, отворена је и код нас изложба **ИКОНЕ БОКОКОТОРСКЕ ШКОЛЕ** у сарадњи са Народним музејом у Београду. На изложби су презентоване 34 иконе из XVIII века које представљају стилску целину ове јединствене сликарске школе, која је у уметничком изражавању показала специфичне стилске особине. Аутори ових икона су чланови једне од најпознатијих сликарских породица које су живеле у Рисну — Димитријевићи и Рафаиловићи. Изложба икона је прва са овом темом у нашем граду. Постављена је у просторијама Уметничке галерије. Изложбу је пратио пригодан каталог.

После Крагујевца, код нас је отворена изложба **ЛИКОВНА СВЕДОЧАНСТВА СЛИКАРА ПАРТИЗАНА ХРВАТСКЕ** из збирке Музеја револуције народа Хрватске. На изложби су презентована оригинална ликовна дела настала у току народноослободилачке борбе од 1941—1945. године, од 12 сликара са 63 рада у разним сликарским техникама (графика, цртеж, уље, акварел). Међу учесницима на изложби били су заступљени данас познати сликари савремене југословенске уметности: Маријан Детони, Фрањо Мраз, Едо Муртић, Отон Постружник, Златко Прица, Вања Радауш и др. Изложба је била постављена у Дому културе. Уз изложбу је штампан пригодан каталог.

Поводом 100. годишњице излажења „Раденика“, првог социјалистичког листа у овом делу Европе, у сарадњи са Историјским музејом Србије организована је изложба **РАДЕНИК И ЊЕГОВО ВИБЕЊЕ СРБИЈЕ**. Преко докумената и фотоса осветљене су прилике под којима је настајала, развијала се и деловала српска штампа седамдесетих година 19. века, са посебним акцентом на „Раденик“. Овај лист је са социјалистичких позиција третирао сва важна питања унутрашње и спољне политике Србије. Истовремено, преко већег броја до сада непознатих експоната приказана је делатност Светозара Марковића и групе социјалиста окупљених око „Раденика“. Изложба је изванредно технички опремљена и била је постављена у холу Дома културе. Изложба је отворена уочи избијања епидемије вариоле, тако да је већим делом морала бити затворена за посетиоце.

Поводом 80. годишњице рођења друга Тита, Музеј је припремио изложбу под називом: ТИТО—ЖИВОТ И РАД. На изложби је, помоћу фотографија и легенди, приказан живот друга Тита од његовог првог укључења у напредни раднички покрет па до данашњих дана. Изложба је тако конципирана да посетилац може јасно да сагледа огроман допринос друга Тита југословенском револуционарном покрету, социјалистичкој изградњи земље као и ангажовању на ширењу политике мирољубиве коегзистенције у свету. Изложба је прво отворена у Дому културе у Лучанима, поводом прославе Дана армије, а планом је предвиђено да обиђе и све општинске центре.

План издавачке делатности у протеклој години искључиво је посвећен издавању другог броја Зборника радова. Зборник је изашао из штампе половином 1972. године. Прилози за Зборник обухватају све области културне и политичке историје нашег краја. Зборник садржи 13 стручних прилога од 11 аутора, а штампан је у тиражу од 1.500 примерака. Средства за штампу обезбедила је делом Републичка заједница културе, као и Заједница културе у Чачку.

Већ неколико година Музеј потенцира као веома акутан проблем конзервације музејског материјала. Имајући у виду да је само 20 одсто музејског материјала конзервирано и да се у збиркама палазе предмети значајне културно-историјске вредности, поставља се питање његовог даљег очувања. До сада Музеј није добио никаква средства за конзервацију, а постојећа лабораторија омогућава само грубо чишћење музејских предмета.

Формирањем фото-лабораторије у многоме је омогућен потпун стручан рад на комплетној обради музејског материјала, као и на евидентирању споменика културе на терену. У току протекле године, фото-лабораторија извршила је 1.564 снимања и израдила 2.528 фотографија разног формата, за картотеку, изложбе, за институције у области културе у граду и повременим корисницима.

Неопходно је истаћи и озбиљан проблем изложбеног простора. Музеј не располаже никаквим просторијама за повремене изложбе, па користи просторије Уметничке галерије или Дома културе. Међутим, отварањем сталне изложбе у Галерији онемогућено је чешће коришћење просторија, док хол Дома културе не одговара за све изложбе које Музеј организује. Уверени смо да би већим ангажовањем овај проблем могао бити решен.

После паузе од једне године, поново је оживљен рад Заједнице музеја западне Србије. Крајем 1972. године одржана су два сас-танка у Крагујевцу и Крушевцу, на којима је договорено да се ак-тивира рад Заједнице. Истовремено донет је заједнички програм за 1973. годину.

На крају треба истаћи да је за успешан досадашњи рад на територији Драгачева, Народни музеј добио Децембарску награду Општине Лучани. Ово признање нас у толико више радује што је дошло у години значајног јубилеја за нашу установу.